

2. OSNOVNA ŠOLA SLOVENSKA BISTRICA

**PRIJETNA STAROST IN ČIM DALJŠA KAKOVOSTNA
LETA: ZADOVOLJEVANJE SOCIALNIH POTREB
STAROSTNIKA NEKOČ IN DANES.**

Sociologija
raziskovalna naloga

Avtorici: Eva Dobnikar Klepec

Neli Nikolina Kos

Mentor: Dejan Ratej

Slovenska Bistrica, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mentorju, Dejanu Rateju, za usmerjanje in strokovno pomoč pri izvedbi raziskave ter pri pisanju raziskovalne naloge.

KAZALO

KAZALO	3
KAZALO SLIK.....	5
KAZALO TABEL	5
POVZETEK	6
ABSTRACT	6
1 UVOD	7
1.1 Raziskovalno vprašanje	7
1.2 Hipoteze	7
1.3 Metode dela	7
1.3.1 Preučevanje literature.....	7
1.3.2 Pripovedni intervju	7
1.3.3 Vzorec.....	8
2 TEORETIČNI DEL.....	8
2.1 Starost	8
2.1.1 Vzroki za staranje:	8
2.1.3 Posledice staranja:.....	8
2.2 Strategije za lažji prehod v upokojitev	9
2.2.1 Predupokojitvene dejavnosti.....	9
2.2.2 Dolgotrajna oskrba	9
2.2.3 Opolnomočenje starejših	9
2.3 Sodobne oblike varstva za starostnike	9
3 RAZISKOVALNI DEL	10
3.1 Intervju 1 (gospa, 83).....	10
3.2 Intervju 2 (gospod, 92)	12
3.3 Intervju 3 (gospod, 80):	13
4 REZULTATI IN RAZPRAVA.....	15
4.1 Intervju 1	15
4.2 Intervju 2	16
4.3 Intervju 3	16
5 ZAKLJUČEK	17
5.1 Okoliščine v katerih so starostniki preživljali svojo starost v preteklosti	17
5.2 Povezanost v družinah.....	17
5.3 Razlogi za bivanje v domu za ostarele	17

6 VIRI IN LITERATURA	18
7 PRILOGE	19
PRILOGA A	19
Polstrukturiran intervju	19

KAZALO SLIK

Slika 1. Dom za ostarele Dom Dr. Jožeta Potrča Poljčane: enota Slovenska Bistrica, kjer smo izvedli pripovedni intervju. 20. 02. 2019	10
---	----

KAZALO TABEL

Tabela 1. Prebivalstvo Afrike, Evrope, Slovenija in celotnega sveta po deležih (%) po starostnih skupinah leta 2006.	9
---	---

POVZETEK

Sodobna družba se sooča s staranjem prebivalstva, zato so vprašanja povezana z upokojitvijo vedno bolj aktualna. Danes imamo na voljo veliko možnosti za preživljanje naše starosti. V raziskavi smo želeli preveriti, kako so starost preživljali v preteklosti. Želeli smo izvedeti v kakšnih okoliščinah so starostniki preživljali svojo starost v preteklosti in zakaj? To smo naredili s pomočjo pripovednega intervjuja, ki smo ga izvedli s 3 varovanci doma za upokojence. Upokojenci so nam skozi svoje življenjske zgodbe razkrili razmere v katerih so starost preživljali njihovi stari starši in starši. Ugotovili smo, da je bila edina možnost za dostojno preživljanje starosti v preteklosti družina, ki je bila dobro povezana.

Staranje prebivalstva, upokojitev, preživljanje starosti v preteklosti, družina, pripovedni intervju.

ABSTRACT

Today's society is facing population ageing; therefore, questions regarding retirement are arising. Nowadays, a wide range of options for life after retirement is available. The research paper focuses on circumstances of life after retirement in the past. A narrative interview was conducted with 3 residents of a retirement home. Circumstances of life of their parents and grandparents after retirement were revealed. According to the research, the only option for a decent standard of living after retirement in the past was provided by closely connected families.

Population ageing, retirement, life after retirement in the past, family, a narrative interview.

1 UVOD

Sodobna družba se sooča z izrazitim staranjem prebivalstva, zato postajajo vprašanja procesov staranja ljudi z vidika medgeneracijskega sožitja, zagotavljanja socialne vključenosti in sprejemanja lastne starosti vse bolj pomembna.

Zaradi aktualnosti te tematike, sva se odločili to področje natančneje raziskati. S pomočjo pregleda literature sva v teoretičnem delu skušali opisati trenutno stanje na področju preživljanja starosti. Najprej sva opisali proces staranja prebivalstva, vzroke zanj in posledice, podali sva nekaj sodobnih oblik varstva za starostnike in strategij za lažji prehod v upokojitev.

Ker pa se nama je med preučevanjem literature na zgoraj omenjene teme zastavili vprašanje, kako so pa v preteklosti poskrbeli za starostnike, sva se odločili, da bova to tudi raziskali. Ker na to temo ni veliko literature in ker imamo okoli nas ljudi, ki nam o tem lahko povedo iz prve roke, sva se odločili, da bova o tem povprašali naše dedke. Povprašali sva jih, kako so oni poskrbeli za svoje starše in stare starše v njihovi starosti?

Z raziskavo v med stanovalci doma za ostarele Dom Dr. Jožeta Potrča Poljčane: enota Slovenska Bistrica, sva skušali raziskati, kako so potrebe starostnikov zadovoljevali v preteklosti in preteklo stanje primerjali s sedanostjo. To sva se namenili raziskati s pomočjo življenjskih zgodb stanovalce in njihovega opisovanja razmer v preteklosti. Skušali sva pridobiti čim bolj natančne opise razmer v preteklosti. Zato sva uporabili pripovedni intervju.

Iz primerov medgeneracijske solidarnosti v preteklosti sva skušali najti dobre primere, ki bi jih lahko uporabili tudi danes, saj nezadržno staranje prebivalstva, poleg zagotavljanja zadostnega števila mest v domovih za ostarele, od sodobne družbe nedvomno terja razvijanje novih praks, ki bodo temeljile na medgeneracijski solidarnosti in povezovanju.

1.1 Raziskovalno vprašanje

Raziskovalno vprašanje, ki naju je pri tem vodilo, se je glasilo: kako in v kakšnih okoliščinah so starostniki preživljali svojo starost v preteklosti in zakaj?

1.2 Hipoteze

Hipoteze:

- H1: V preteklosti so upokojenci starost preživljali doma, v krogu družine.
- H2: Povezanost med generacijami je bila večja v preteklosti.

1.3 Metode dela

1.3.1 Preučevanje literature

Uporabljali sva spletne vire: diplomska dela, spletne strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter spletne strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje, kjer se na to temo najde veliko aktualnih informacij.

1.3.2 Pripovedni intervju

Spada med kvalitativne raziskovalne metode. Pri pripovednem intervjuju intervjuvanci pripovedujejo svojo (življenjsko) zgodbo in na takšen način opišejo družbene dogodke (Cvetko, 2014). S kvalitativnimi metodami dobimo boljši vpogled v medčloveške odnose in individualne zgodbe. S takšno metodo sva lahko podrobno spoznali položaj starejših v preteklosti in odgovorili na vprašanje, zakaj so bili v takšnem položaju?

Pri pripovednem intervjuju se navadno uporablja oblika nestrukturiranega intervjuja, pri katerem je določena samo okvirna tema. Midve pa sva uporabili polstrukturiran intervju, saj sva si zapisale podvprašanja, če bi se med intervjuvanjem preveč oddaljili od tematike ter za bolj gladek potek pogovora.

Prav tako sva s strukturiranim delom intervjuja želeli izvedeti odgovore na točno določena vprašanja, ki bi nama pomagali pri razumevanju družin dandanes.

- Zakaj so se odločili za dom za ostarele?
- Ali bi raje starost preživljali doma?

1.3.3 Vzorec

Pripovedni intervju sva izvedli na vzorcu treh varovancev doma za ostarele Dom Dr. Jožeta Potrča Poljčane: enota Slovenska Bistrica. Intervjuvali sva eno gospo (83) in dva gospoda (92 in 80).

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Starost

Starost na splošno opredeljujemo kot življenjsko obdobje po 65. letu. V osnovi pa lahko starost opredeljujemo na tri načine: kronološko (koliko je človek star po koledarju), biološko (koliko je staro človekovo telo glede na delovanje osnovnih telesnih funkcij) ter psihološko (koliko se človek star počuti) (Janež, 2004).

2.1.1 Vzroki za staranje:

- zniževanje rodnosti (najpomembnejši dejavnik);
- zniževanje smrtnosti;
- migracije (mladi se odseljujejo, stari ostanejo) (Urh, 2006).

2.1.3 Posledice staranja:

- naraščanje števila upokojencev (naraščanje potreb po zagotavljanju sredstev za obveznosti iz pokojninskega zavarovanja in drugih socialnih obveznostih, ki bremenijo aktivne);
- upadanje števila aktivnega prebivalstva;
- posledice na trgu dela (starejše osebe težje najdejo delo);
- večanje javnih izdatkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (primanjkljaj v pokojninskih skladih);
- večanje izdatkov za zdravstvo (starejši bolj potrebujejo zdravstveno varstvo).

Tabela 1. Prebivalstvo Afrike, Evrope, Slovenija in celotnega sveta po deležih (%) po starostnih skupinah leta 2006.

Starost	Afrika	Evropa	Slovenija	Svet
0–14 let	41,2	15,7	14,0	28,0
15–64 let	55,4	68,3	70,1	64,6
65 in več let	3,4	16,0	15,9	7,4

Vir: Hlebec, V., Kavčič, M. in Ogulin Počrvina, G. (2013)

2.2 Strategije za lažji prehod v upokojitev

2.2.1 Predupokojitvene dejavnosti

Delavci imajo možnost postopnih priprav na upokojitev, ki spodbujajo izobražene, usposobljene in bolj zdrave upokojence z boljšo kvaliteto življenja, ter da bi bili po upokojitvi dejavno vključeni v lokalno skupnost in bi ohranjali vezi s svojo delovno organizacijo (Staranje prebivalstva – predlogi ukrepov za Slovenijo, 18. 11. 2015).

2.2.2 Dolgotrajna oskrba

Dolgotrajna oskrba je novo in pri nas v praksi še slabo razvito področje socialne varnosti, ki s staranjem prebivalstva vse bolj stopa v ospredje. Gre za dejavnosti pomoči osebam, ki zaradi delne ali popolne izgube telesnih, psihičnih in intelektualnih sposobnosti nujno potrebujejo pomoč druge osebe pri opravljanju temeljnih dnevnih in podpornih življenjskih aktivnosti (Staranje prebivalstva – predlogi ukrepov za Slovenijo, 18. 11. 2015).

2.2.3 Opolnomočenje starejših

Da bi starejši v Sloveniji lahko izrazili ves svoj potencial, bi morali v družbi najprej spremeniti odnos do staranja in upoštevati družbeni, kulturni, gospodarski in politični prispevek starejših. Zagotoviti bi bilo potrebno enako integrirano oskrbo starejših na podeželju in v urbanih okoljih ter omogočiti vseživljenjsko izobraževanje upokojenim osebam ter krepiti solidarnost z enakostjo in vzajemnostjo med generacijami (Staranje prebivalstva – predlogi ukrepov za Slovenijo, 18. 11. 2015).

2.3 Sodobne oblike varstva za starostnike

Institucionalno varstvo starih ljudi je namenjeno zadovoljevanju potreb posameznikov, ko si jih ne morejo več zagotavljati individualno. Institucionalno varstvo obsega tako osnovno kot socialno oskrbo. V Sloveniji se institucionalna pomoč izvaja:

- v domovih za starejše,
- v posebnih socialnovarstvenih zavodih,
- v socialnovarstvenih zavodih za usposabljanje,
- z nadomestnimi oblikami bivanja in oskrbe,
- v oskrbovanih stanovanjih (Hlebec, Kavčič in Ogulin Počrvina 2013).

3 RAZISKOVALNI DEL

Pripovedne intervjuje sva izvedli v domu za ostarele Dom Dr. Jožeta Potrča Poljčane: enota Slovenska Bistrica. Posamezen intervju je trajal okoli 45 minut. Intervjuvance sva pozvali, da so sami pripovedovali o tem, kako so njihovi starši in stari starši preživljali starost. S pomočjo njihovih življenjskih zgodb sva želeli izvedeti čim več o razmerah v času njihovega otroštva in o povezanosti družin v takratnem času. Poleg tega so naju zanimali tudi osebni razlogi za prihod v dom za ostarele. Intervju je v prilogi A. V nadaljevanju so podani celotni prepisi intervjujev.

Slika 1. Dom za ostarele Dom Dr. Jožeta Potrča Poljčane: enota Slovenska Bistrica, kjer smo izvedli pripovedni intervju. 20. 02. 2019

3.1 Intervju 1 (gospa, 83)

1) Kako je bilo, ko ste bili vi otrok? Kako so vaši starši in stari starši preživljali starost?

Živeli smo v graščini na Gorenjskem, moj oče jo je imel v najemu. Bilo nas je 7 otrok, oče, mati in stara mama. Otroci smo morali trdo delati, ko smo prišli iz šole, nas je čakalo delo, vsak dan. Bili so to težki časi, bili smo priče vojni, bombardiranju. Mene osebno je še leta in leta kasneje prestrašilo vsako letalo, ki je pristalo v Lescah. Tudi Nemci in partizani so hodili k nam. Še sedaj se spomnim pasjega laježa ponoči, ko so prišli.

Včasih je bilo tako, da je sin podedoval kmetijo, hčere so se poročile, ena hči pa je morala ostati in skrbeti za stare starše. Tudi pri nas ni bilo nič drugače, oče je sicer hitro umrl, za mater pa je skrbelo moja sestra. Tudi stari straši so starost preživljali doma. Ni pa bila to lepa starost, saj je bilo veliko pomankanja. Tudi otrok so imeli veliko večinoma zato, ker so rabili pridne roke pri hiši na kmetiji.

- a) Kje ste živeli?
Kmetija, Gorenjska.

- b) Koliko vas je bilo v družini?

- c) Kaj so bili starši in stari starši po poklicu?

Preživljali so se s kmetijstvom.

- d) Kdo je ostal doma in skrbel za starše in s. starše (ali so šli v dom za ostarele)?

STARI STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba): <i>ena od tet</i>
STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba): <i>sestra</i>

2) Kako je bilo poskrbljeno za starejše? Kaj so delali?

Pomagali so pri oskrbi otrok in pri delo, kolikor so zmogli. Doma so bili, kaj pa drugega. Drugih možnosti ni bilo.

3) Kako bi opisali odnos do starejših v preteklosti?

Bilo je več spoštovanja do starejših, ampak bolj strahospoštovanja. Starši so imeli otroke za delo.

4) Koliko stika ste otroci imeli s svojimi starši?

Imeli smo veliko stika, dokler smo bili doma. Ko pa sem šla od doma, pa sem imela manj stika. In hitro so umrli starši.

5) Kje ste vi živeli preden ste prišli v dom za ostarele?

KRAJ: Gorenjska

(MESTO / PODEŽELJE, STANOVANJE / HIŠA / KMETIJA)

6) Zakaj ste se odločili za dom za ostarele, ste imeli kakšno drugo možnost?

Živela sem v stanovanju v 7. nadstropju in nisem več zmogla sama v trgovino. Zato sem morala v dom.

7) Bi svojo starost raje preživljali doma, v krogu svoje družine, če bi bilo to mogoče? Zakaj?

DOMA / DOM ZA OSTARELE

Če bi bilo mogoče, bi raje bila doma. Če bi imela stanovanje v pritličju, bi bila še tam. Ni pa prijetno, če si odvisen od drugih ljudi, da jih moraš prositi za pomoč.

8) Kolikokrat vas obiščejo otroci?

Imam sina, obišče me enkrat na 14 dni, sedaj ga ni bilo že 1 mesec. Nočem ga obremenjevat. Je zelo zaposlen. Dela v Mariboru, živi v Slovenski Bistrici, zato sem tukaj v domu. Že na začetku mi je povedal, da ne bo mogel biti tukaj vsaki dan na obisku...

9) Ste zadovoljni v domu, pogrešate kaj?

Zadovoljna sem, nič mi ne manjka. Hrana je res odlična, preveč jem, kar ni dobro zame.

10) Če bi primerjali kako so starost preživljali nekoč in danes, kaj bi rekli, da je bilo v preteklosti boljše in kaj je dandanes boljše?

Danes je vse boljše, iz preteklosti ne bi prenesla nič v sedanjost. Takrat smo morali samo delati, kar je sicer bilo v redu, to nas je pripravilo na življenje. Vendar je bilo vsega premalo, pomanjkanje hrane.

- a) So včasih otroci **bolj spoštovali** starše in s. stare? **DA / NE**
- b) So imeli otroci **več odgovornosti** do staršev? **DA / NE**
- c) Je bila **povezanost družin in generacij** boljša v preteklosti? **DA / NE**
- d) Kaj bi iz **preteklosti prenesli v sedanjost**, če kaj?
Nič, mogoče delovne navade mladih so bile boljše.
- e) Kaj vam največ pomeni trenutno v življenju? Smisel?
Največ mi pomeni zdravje.

3.2 Intervju 2 (gospod, 92)

1) Kako je bilo, ko ste bili vi otrok? Kako so vaši starši in stari starši preživljali starost?

Bila je beda, v celi Slovenski Bistrici je bilo takrat 1000 zaposlitev, danes jih ima sam Impol več. Pri vsaki hiši je bilo po 10 otrok. Jedli smo samo kruh, le župnik in Nemci so imeli denar. Včasih je bila zgrešena logika, da so zemljo podelili tistim, ki niso nič znali, niso bili izobraženi in niso nič imeli. To je bila napaka, saj so bili slabi gospodarji. Za izobražene so menili, da se bodo že znašli. Zato je bilo veliko pomanjkanje.

S starejšimi se ni nič kaj lepo delalo, bogi so si bili. Doma so jih nekatere celo imeli v hlevih, kjer so jim naredili lesene zaboje, kjer so spali, saj v hišah ni bilo prostora zaradi številnih otrok. Pravijo, da so nekateri v hlevih celo umrli zaradi lakote. Drugi so prebivali v kakšnih lesenih vikendih, kamor so jim nosili hrano. Ob prepisu domačije na sina so si starostniki izborili preužitek, ampak je bilo slabo poskrbljeno za njih. Tisti najrevnejši, ki niso imeli nobenega imetja, pa so hodili od hiše do hiše in prosili za hrano in prenočišče. Po 14 dni (oz. kakor so se dogovorili) so spali pri določeni hiši in dobili hrano. Nato so šli naprej in spali in jedli pri drugi hiši. In tako naprej. Pravili so jim »numerčki«.

- e) Kje ste živeli?
V Kovači vasi.
- f) Koliko vas je bilo v družini?
3 otroci, brat je zgodaj umrl zaradi tetanusa.
- g) Kaj so bili starši in stari starši po poklicu?
Šivilja in tesar, stari starši so bili kmeti.
- h) Kdo je ostal doma in skrbel za starše in s. starše (ali so šli v dom za ostarele)?

STARI STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba):
STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba): jaz, kasneje je mama šla v dom za ostarele.

2) Kako je bilo poskrbljeno za starejše? Kaj so delali?

Starejši so pomagali na vrtu, šivali, skrbeli so za vnuke.

3) Kako bi opisali odnos do starejših v preteklosti?

Odnos do starejših je bil včasih slab, z njimi so večina grdo ravnali.

4) Koliko stika ste otroci imeli s svojimi starši?

Imeli smo veliko stika.

5) Kje ste vi živeli preden ste prišli v dom za ostarele?

KRAJ: Slovenska Bistrica

(MESTO / PODEŽELJE, STANOVANJE / HIŠA / KMETIJA)

6) Zakaj ste se odločili za dom za ostarele, ste imeli kakšno drugo možnost?

Ponoči sem padel. Otroci so preveč zaposleni, podjetniki in zdravniki, nimajo časa.

7) Bi svojo starost raje preživljali doma, v krogu svoje družine, če bi bilo to mogoče? Zakaj?

DOMA / DOM ZA OSTARELE

Raje bi bil doma, pogrešam svoj dom.

8) Kolikokrat vas obiščejo otroci?

Imam tri otroke, vsako soboto me nekdo obišče.

9) Ste zadovoljni v domu, pogrešate kaj?

Sem zadovoljen, vendar pogrešam svojo hišo. Dom je le dom.

10) Če bi primerjali kako so starost preživljali nekoč in danes, kaj bi rekli, da je bilo v preteklosti boljše in kaj je dandanes boljše?

V preteklosti ni bilo nič boljše, nič, čisto nič ne bi prenesel v sedanost.

f) So včasih otroci **bolj spoštovali** starše in s. stare? **DA / NE**

g) So imeli otroci **več odgovornosti** do staršev? **DA / NE**

h) Je bila **povezanost družin in generacij** boljša v preteklosti? **DA / NE**

i) Kaj bi iz **preteklosti prenesli v sedanost**, če kaj?
Nič.

j) Kaj vam največ pomeni trenutno v življenju? Smisel?
Hrana je v redu, dobro skrbijo za nas, vendar pogrešam dom. Tudi družbe ni prave, vsi so pokregani med seboj.

3.3 Intervju 3 (gospod, 80):

1) Kako je bilo, ko ste bili vi otrok? Kako so vaši starši in stari starši preživljali starost?

Živeli smo na kmetiji, stari starši in starši so se preživljali s kmetijo v Kamnici. Jaz sem hitro šel od doma, živel sem v majhni sobi v Mariboru. Stari starši so bili doma, tudi starši so bili doma, ni bilo drugih možnosti. Za njih je skrbela sestra.

i) Kje ste živeli?

V Mariboru, oziroma v Kamnici, v hiši.

j) Koliko vas je bilo v družini?

6 otrok, 3 sestre in 3 brati.

k) Kaj so bili starši in stari starši po poklicu?

Kmeti.

l) Kdo je ostal doma in skrbel za starše in s. starše (ali so šli v dom za ostarele)?

STARI STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba): /
STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba): <i>sestra</i>

2) Kako je bilo poskrbljeno za starejše? Kaj so delali?

Starejši so na kmetiji vse pomagali, zelo veliko so se ukvarjali z vnuki.

3) Kako bi opisali odnos do starejših v preteklosti?

Zdi se mi, da je bil odnos v družinah dober, boljši, družine so bile bolj povezane.

4) Koliko stika ste otroci imeli s svojimi starši?

Imeli smo veliko stika. Jaz sem svoje starše, oziroma mamo, ko je oče umrl, obiskoval 1-krat na teden, vsaki teden, kljub temu da je sestra skrbela za njih.

5) Kje ste vi živeli preden ste prišli v dom za ostarele?

KRAJ: Maribor.

(**MESTO** / PODEŽELJE, STANOVANJE / **HIŠA** / KMETIJA)

6) Zakaj ste se odločili za dom za ostarele, ste imeli kakšno drugo možnost?

Za dom za ostarele sem se odločil potem ko sem imel zdravstvene težave. Zelo rad hodim v hribe in nekega dne me je začelo stiskati v prsih. Vsi so mislili, da je nekaj narobe z mojimi pljuči. Vendar ni bilo tako. Ugotovili so, da imam slabo srce in da me lahko vsak čas »vrže«. Dobil sem zdravila in takrat sem si rekel, da grem v dom za ostarele, saj nočem biti v breme nikomur in tukaj imam zdravnika vedno pri roki, če bi bilo karkoli narobe.

7) Bi svojo starost raje preživljali doma, v krogu svoje družine, če bi bilo to mogoče? Zakaj?

DOMA / DOM ZA OSTARELE

Zaradi zdravstvene oskrbe.

8) Kolikokrat vas obiščejo otroci?

Imam 2 hčerki. Obema sem zgradil hiše, poskrbel sem za njiju. Obiščeta me 1-krat na teden.

9) Ste zadovoljni v domu, pogrešate kaj?

Sem zadovoljen. Imam svojo svobodo, delam lahko kar hočem, grem kamor hočem.

10) Če bi primerjali kako so starost preživljali nekoč in danes, kaj bi rekli, da je bilo v preteklosti boljše in kaj je dandanes boljše?

Včasih ni bilo veliko možnosti, bili pa so boljši odnosi, več povezanosti je bilo med ljudmi.

- k) So včasih otroci **bolj spoštovali** starše in s. stare? **DA / NE**
- l) So imeli otroci **več odgovornosti** do staršev? **DA / NE**
- m) Je bila **povezanost družin in generacij** boljša v preteklosti? **DA / NE**
- n) Kaj bi iz **preteklosti prenesli v sedanost**, če kaj?
Nič.
- o) Kaj vam največ pomeni trenutno v življenju? Smisel?
Samo zdravje.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

S pripovednimi intervjuji sva dobili veliko podatkov, ki sva jih v razpravi povzeli s pomočjo raziskovalnega vprašanja in hipotez.

Najprej sva podali skrajšan splošen opis razmer iz otroštva intervjuvancev, ki je odgovor na najino raziskovalno vprašanje: kako oz. v kakšnih okoliščinah so starostniki preživljali svojo starost v preteklosti in zakaj? Z opisom razmer sva potrdili oz. zavrgli tudi H1: V preteklosti so upokojenci starost preživljali doma, v krogu družine.

Opisu razmer sledijo mnenja intervjuvancev o povezanosti družin v preteklosti.

Nazadnje sva želeli še oceniti povezanost družin danes. To sva skušali oceniti z odgovori na vprašanja:

- Zakaj so se odločili za dom za ostarele?
- Ali bi raje starost preživljali doma?
- Kolikokrat jih obiščejo otroci?

4.1 Intervju 1

Gospa (83) prihaja iz Gorenjske, v dom v ostarele v Slovensko Bistrico se je preselila, ker njen sin živi tukaj.

Gospa opisuje svoje otroštvo kot zelo težko. Veliko so morali delati. Po njenem mnenju so imele družine veliko otrok, ker so potrebovali pridne roke za delo. Živeli so v pomanjkanju. Spominja se tudi vojne in bombardiranja.

Glede skrbi za starostnike razlaga, da je bilo tako, da je sin podedoval kmetijo, hčere so se poročile, po navadi pa je ena od hčeri morala skrbeti za ostarele. Ostareli so starost preživljali doma, drugih možnosti ni bilo. Pomagali so po svojih močeh pri delu.

Meni, da so družine bile včasih bolj povezane, vendar je ta povezanost temeljila na strahospoštovanju.

Glede razlogov, zakaj je v domu za ostarele, pravi, da ni mogla več sama v trgovino, saj je živela v 7. nadstropju. Ni pa hotela biti v breme nikomur. Sin jo obišče na 14 dni, a je zelo zaposlen in ga noče obremenjevati.

Če bi imela možnost (npr. stanovanje v pritličju) bi raje živela doma.

Iz preteklosti ne bi prenesla nič v sedanost, danes je po njenem mnenju vse boljše.

4.2 Intervju 2

Gospod (92) prihaja iz Slovenske Bistrice.

Razmere v svojem otroštvu opisuje kot zelo težke, bilo je malo služb in veliko otrok v družinah. Živeli so v pomanjkanju. Z ostarelimi so ravnali zelo slabo. Pripoveduje, da niso bili redki primeri, ko so ostarele namestili v hleve v posebne zaboje narejene iz lesa, saj v hiši zaradi številnih otrok ni bilo prostora. V hlevu je bilo toplo. Hrane niso dobili veliko, gospod pripoveduje, da so nekateri tudi umrli od lakote. Ob prepisu domačije na sina so si starostniki izborili preužitek, ampak je bilo slabo poskrbljeno za njih. Sinovi se niso držali obveznosti opredeljenih s preužitkom.

Tisti najrevnejši, ki niso imeli nobenega imetja, pa so hodili od hiše do hiše in prosili za hrano in prenočišče. Po 14 dni (oz. kakor so se dogovorili) so spali pri določeni hiši in dobili hrano. Nato so šli naprej in spali in jedli pri drugi hiši. In tako naprej. Pravili so jim »numerčki«.

Meni, da so družine bile v preteklosti bolj povezane, vendar vseeno ne bi ničesar iz preteklosti prenesel v sedanost. Danes so razmere boljše.

Glede razlogov, zakaj je v domu za ostarele, pripoveduje, da je enkrat ponoči padel in so ga našli šele zjutraj. Takrat se je odločil za dom, saj so vsi trije njegovi otroci preveč zaposleni, saj so podjetniki in zdravniki, nimajo časa. Obiščejo ga vsako soboto.

Če bi bilo mogoče, bi svojo starost raje preživel doma. Pogreša dom.

4.3 Intervju 3

Gospod (80) prihaja iz Kamnice.

Razmere v svojem otroštvu opisuje kot težke. Živeli so na kmetiji, s kmetijstvom so se tudi preživljali. Sam je hitro odšel od doma. Stari starši in starši so starost preživljali doma, drugih možnosti ni bilo. Za starše je skrbel sestra. Imeli so veliko stika, sam je svoje starše redno obiskoval. Ostareli so pomagali pri vzgoji otrok in pri opravilih po svojih močeh.

Meni da so danes razmere boljše, povezanost družin pa je bila v preteklosti boljša. Iz preteklosti ne bi nič prenesel v sedanost.

V dom za ostarele je šel zaradi zdravstvenih težav (srce). V domu za ostarele ima zdravstveno oskrbo vedno pri roki. Pravi, da ne bi bil raje doma, prav zaradi zdravstvenih težav in ne bi bil rad v breme nikomur.

5 ZAKLJUČEK

5.1 Okoliščine v katerih so starostniki preživljali svojo starost v preteklosti

Vsi intervjuvanci opisujejo razmere v katerih so živeli njihovi dedki in babice kot zelo težke. Vsi omenjajo pomankanje in trdo delo, ki so ga morali opravljati, saj so se preživljali v glavnem s kmetijstvom. Omenjena je tudi vojna. V družinah je bilo veliko otrok.

Ostareli so starost preživljali doma, ker drugih možnosti ni bilo. Za njih so skrbele ženske. Ko so ostareli sinovom dali posest, so si izgovorili preužitek. Preužitek je v kmečkem okolju pravno zagotovljena pravica do stanovanja, hrane v hiši ob spremembi lastnika (SSKJ, 7. 8. 2015).

Kljub pravici do preužitka so z njimi ravnali slabo, niso se držali dogovora sklenjenega s preužitkom. Zaradi velikih družin in majhnih hiš ter pomanjkanja, so ostarele nastanili tudi v hlevih v posebnih lesenih utah. Trpeli so pomanjkanje hrane.

V najslabših razmerah so na stara leta živeli tisti, ki niso imeli posestva. Takim ljudem so pravili »numerčki«. Hodili so od domačije do domačije in prosili za prenočišče in hrano. Pri eni hiši so ostali po 14 dni, nato so šli naprej.

Na tem mestu lahko potrdiva H1: V preteklosti so upokojenci starost preživljali doma, v krogu družine.

5.2 Povezanost v družinah

Povezanost v družinah je bila v preteklosti boljša, vendar jo intervjuvanci ne cenijo, saj je povezana s težkimi razmerami, trdim delom in strahospoštovanjem. Zato so tudi vsi intervjuvanci rekli, dejali da ne bi nič prenesli v sedanost.

5.3 Razlogi za bivanje v domu za ostarele

Za dom za ostarele so se vsi intervjuvanci odločili zaradi zdravstvenih težav in zaradi tega, ker niso želeli biti v breme svojim otrokom. Dva intervjuvanca sta dejala, da bi raje starost preživljala doma, če bi to bilo mogoče. Eden ne bi bil raje doma, ker ima v domu za ostarele zdravniško oskrbo in ker ne želi obremenjevati otrok. Otroci jih obiskujejo 1-krat na teden ali dva tedna. Vsi so izpostavili, da ne želijo biti v breme svojim otrokom, ker so preveč zaposleni, kar lahko kaže na slabšo povezanost sodobnih družin.

Na koncu bi lahko podali splošen zaključek, da je bilo življenje starostnikov v preteklosti, kljub dobri povezanosti družine, zelo težko. Če ga primerjamo z današnjim časom, lahko ugotovimo, da imajo upokojenci danes na voljo veliko različnih načinov preživljanja svoje starosti, tudi izven družine, nekatere od njih sva navedli v teoretičnem delu. V preteklosti pa je bila družina edini način za dostojno preživljanje starost.

6 VIRI IN LITERATURA

Cvetko, E. (2014). Avtobiografski narativni intervju. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Hlebec, V., Kavčič, M. in Ogulin Počrvina, G. (2013). Staranje, izziv za izobraževanje in medgeneracijsko sodelovanje. Učbenik programa za usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih. Ljubljana: Zveza ljudskih univerz Slovenije. Pridobljeno 08. 01. 2019 s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/NIO/NIO_36ZLUS_Staranje.pdf

Janež, N. (2004). Kakovost bivanja starostnikov in predsodki, ki jih imajo starejši v zvezi z domovi za ostarele. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

SSKJ. (7. 8. 2015). Na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>. Pridobljeno dne 1.3.2019 s http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=preu%C5%BEitek&hs=1

Staranje prebivalstva – predlogi ukrepov za Slovenijo. (18. 11. 2015). Na <http://www.nijz.si/sl>. Pridobljeno 08.01.2019 s <http://www.nijz.si/sl/staranje-prebivalstva-predlogi-ukrepov-za-slovenijo>

Urh, B. (2006). Staranje prebivalstva ter skrb za ostarele (Magistrska naloga). Pridobljeno s Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

7 PRILOGE

PRILOGA A

Polstrukturiran intervju

2. OSNOVNA ŠOLA SLOVENSKA BISTRICA

Intervju za raziskovalno nalogo Prijetna starost in čim daljša kakovostna leta: zadovoljevanje socialnih potreb starostnika nekoč in danes.

1) Kako je bilo, ko ste bili vi otrok? Kako so vaši starši in stari starši preživljali starost?

- m) Kje ste živeli?
- n) Koliko vas je bilo v družini?
- o) Kaj so bili starši in stari starši po poklicu?
- p) Kdo je ostal doma in skrbel za starše in s. starše (ali so šli v dom za ostarele)?

STARI STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba):
STARŠI	DOM ZA OSTARELE / DOMA (oskrba):

2) Kako je bilo poskrbljeno za starejše? Kaj so delali?

3) Kako bi opisali odnos do starejših v preteklosti?

4) Koliko stika ste otroci imeli s svojimi starši?

5) Kje ste vi živeli preden ste prišli v dom za ostarele?

KRAJ:
(MESTO / PODEŽELJE, STANOVANJE / HIŠA / KMETIJA)

6) Zakaj ste se odločili za dom za ostarele, ste imeli kakšno drugo možnost?

7) Bi svojo starost raje preživljali doma, v krogu svoje družine, če bi bilo to mogoče? Zakaj?
DOMA / DOM ZA OSTARELE

8) Kolikokrat vas obiščejo otroci?

9) Ste zadovoljni v domu, pogrešate kaj?

10) Če bi primerjali kako so starost preživljali nekoč in danes, kaj bi rekli, da je bilo v preteklosti boljše in kaj je dandanes boljše?

p) So včasih otroci **bolj spoštovali** starše in s. stare? DA / NE

q) So imeli otroci **več odgovornosti** do staršev? DA / NE

r) So se **vaši starši bolj zanesli na vas** (otroke), kot se **vi zanesete na svoje otroke**? DA / NE

s) Je bila **povezanost družin in generacij** boljša v preteklosti? DA / NE

t) Kaj bi iz **preteklosti prenesli v sedanost**, če kaj?

u) Kaj vam največ pomeni trenutno v življenju? Smisel?